

Till Sveriges Regering och till
Sveriges riksdagsledamöter för
kännedom

Vätterns vattenkvalitet hotas av försvarets planer

Vättern är en dricksvattentäkt för ca 300 000 människor. Via Motala ström bidrar Vättern även med vatten till Linköpings invånare. Örebro, tillsammans med flera kommuner på Närkeslätten, planerar också att ta vatten från Vättern genom en tunnel. På lång sikt kan till och med Mälardalen bli beroende av vätternvatten på grund av havshöjningen och försaltningen av Mälaren.

Vättern är den renaste av Sveriges större sjöar men är samtidigt mer känslig för föroreningar. Det är en kall, näringsfattig sjö som har en extremt lång omsättningstid på 60–70 år. **Vättern är nu utsatt för ett akut hot genom att Försvarsmakten kräver att få dränera och markavvattna Karlsborgs PFAS-förorenade flygplats.**

Sedan hösten 2013 har myndigheterna känt till att flygplatsen läcker PFAS ut i Vättern. Karlsborgs flygplats bedöms vara en av de största punktkällorna till den förhöjda PFAS-halten i sjön. Trots detta har ingen sanering påbörjats. Istället kräver försvarsmyndigheterna att regeringen nu ska godkänna att den förorenade flygplatsen ska dräneras och grundvattennivån sänkas. Förorenat vatten ska pumpas ut i Vätterns vattenskyddsområde.

Livsmedelsverket har just gått ut med ett nytt förslag till dricksvattenföreskrifter. Där sänks gränsvärdet från 90 ng/l för PFAS-11 till 4 ng/l för PFAS-4. [Aktion Räd Vätern har yttrat sig i remissen](#). **I grundvattnet under Karlsborgs flygplats har extremt höga halter av dessa evighetskemikalier uppmätts av Försvarsmaktens egen konsult: 2 411 430 ng PFAS-4 per liter!**

Ute i Vättern, ner till 30 meters djup, har under 2019–2020 uppmätts snitthalter av PFAS-4 på 2–4 ng/l. Miljö kvalitetsnormen för PFOS på 0,65 ng/l överskrids i många mätningar. Det är alltså både hälsofarligt och olagligt (enligt 5 kap. 4 § miljöbalken) att ge tillstånd till verksamheter som medvetet tillför PFAS till Vättern.

Avgörandet ligger i regeringens hand sedan några år tillbaka. Men nu finns alla fakta på plats. Miljödepartementet har remissat ärendena fram och tillbaka. **Mark- och miljödomstolen har lämnat sitt yttrande och uppmanar regeringen att [upphäva och avvisa](#) försvarets ansökningar.**

Försvarsmakten vägrar fortfarande att ta fram en heltäckande saneringsplan för flygplatsen. Fram till för några veckor sedan hävdade man att det inte fanns någon tillgänglig reningsteknik trots att till exempel Landvetter flygplats renat PFAS i årtal. Men plötsligt, den 8 juni, [framförde Försvarsmakten på sin hemsida](#) att PFAS-förorenat vatten från Karlsborgs flygplats ska renas i en ny anläggning.

Det är självfallet ett steg framåt att även Försvarsmakten erkänner att det finns reningsteknik. Men varken tillståndsmyndigheten eller tillsynsmyndigheten har fått en utförlig beskrivning av vad som ska göras. Varken metod, dimensionering eller reningskrav har redovisats. Godkännande enligt miljöbalkens förordning saknas. **Men framförallt är åtgärdsutredningen fortfarande bara påbörjad.** Resultatet av att installera reningsanläggningar utan att först ha en genomarbetad saneringsplan kan göra mer skada än nytta, förutom att det troligtvis inte är kostnadseffektivt.

Visserligen har Försvarsmakten gjort en [hemställan om att få slippa miljökontroll](#) de närmaste fem åren. En sådan önskan kan knappast beviljas och den har hursomhelst ännu inte trätt i kraft. Här riskerar statliga myndigheter bryta mot både miljölagar och EU-direktiv. Eftersom Vättern är en dricksvattentäkt och ett Natura 2000-område gäller både ramvattendirektivet och art- och habitatdirektivet. **Sverige är en rättsstat och det finns, vad vi vet, inte någon majoritet för att Sverige ska utvecklas i strid mot EU:s rättsprinciper så som sker i till exempel Polen eller Ungern.**

Regeringen bör nu snarast fatta beslut i dessa ärenden och avvisa ansökningar om kraftigt utökad övningsverksamhet i och över Vättern. Karlsborgs flygplats måste åtgärdas så att PFAS-läckaget ut i dricksvattnet och djupare ner i grundvattenakvifererna helt stoppas. Grunden måste vara att Vättern är en strategiskt viktig resurs för dricksvattenförsörjningen i stora delar av landet. **Försvarsmakten måste förmås inse att skyddet av Vättern är en viktig del av totalförsvaret.**

Kommunerna kan enligt en dom i Högsta domstolen göras ansvariga om det kommunala kranvattnet innehåller hälsofarliga halter av PFAS. Men regering och riksdag måste ta sitt ansvar för att PFAS-föroreningarna i Vättern så fort som möjligt sjunker till nivåer som gör att även barn ska kunna dricka vätternvatten utan långsiktiga hälsorisker.

Därför bör regeringen avslå ansökningarna i ärendena M2022/01082 och M2022/01750. Ett sådant regeringsbeslut blir startskottet till ett nödvändigt omtag för att skydda Vättern som dricksvattenresurs och ekologiskt känsligt naturområde.

Med vänlig hälsning

Elisabeth Lennartsson

Ordförande Aktion Rädda Vättern